

van het windpark niet toegestaan in zone D en daar wordt streng gehandhaafd.

7. Gedurende de periode van de passende beoordeling gaan wij terughoudend om met handhaving in de zones B en C, met de specificatie dat er in de zomermaanden wordt toegezien op de veiligheid van de badgasten.
8. In nader overleg tussen de omgevingspartijen zal worden besproken welke maatregelen gedurende de gedoogsituatie mogelijk zijn om een optimum te vinden tussen de veiligheid van de badgasten, de sportbeoefening door de surfers, het onderzoek voor de passende beoordeling en de rust voor kustvogels.
9. De omgevingspartijen streven ernaar dat vóór het komende broedseizoen de nodige afspraken zijn gemaakt over het optimaliseren van de rust van kustvogels.
10. De conclusie van de passende beoordeling zal uiteindelijk leidend zijn voor regulering en overige maatregelen.

Onderzoek

11. De Gemeente is initiatiefnemer voor de passende beoordeling van de surfactiviteiten (welke zijn omschreven onder de punten 5 t/m 10).
12. De onder 11 genoemde opdracht ziet met name toe op:
 - i. Het verkrijgen van meer inzicht op de activiteit surfen door monitoring. Om daarmee beter inzicht te krijgen op de intensiteit, verspreiding, seizoenaliteit en overtredingen van het surfen. Daarbij wordt bij 'intensiteit' ook specifiek verstaan te onderzoeken of de surfactiviteiten die plaatsvonden in zone D, per 1 januari verplaatst worden naar zone B en C.
 - ii. Het verkrijgen van meer inzicht op de variabelen van de kritische vogelsoorten door (desk)research. Om daarmee beter inzicht te krijgen op de aantallen, verspreiding en seizoenaliteit van de soorten die vallen onder de in het Natura 2000-gebied [...] aangewezen instandhoudingsdoelstellingen. In het bijzonder betreft dit onderzoek naar de mogelijke verstoring van het broed- en foeragegedrag van soorten zoals aangegeleid in de natuurcompensatiedoelen van het [...] strand.
13. De opdrachtformulering en voortgang voor het onderzoek als bedoeld onder 11 vergt de instemming van de partijen die deelnemen aan het omgevingsproces. Het onderzoeksbureau doet een voorstel voor wat er nodig is om te komen tot een passende beoordeling. Daarnaast kan er, waar nodig en wanneer gezamenlijk besloten, om extern advies worden gevraagd.
14. De aanpak en uitkomsten van het onderzoek worden afgestemd in een werkgroep met de omgevingspartijen die wordt voorgezeten door een onafhankelijke voorzitter en ondersteund door een secretaris, welke nog zal worden aangesteld. Partijen voeren hierin regelmatig overleg waarin zij elkaar informeren over de voortgang van het onderzoek, de bespreking van conclusies en andere zaken die relevant zijn.
15. De uiteindelijke acceptatie van het onder 11 genoemde onderzoek wordt vervolgens overgelaten aan de initiatiefnemer.

16. De beoordeling van de passende beoordeling wordt gedaan door de verantwoordelijke bevoegde gezagen.

NM 2022/16

Huiselijk geweld. Verwijzing politierechter. Beperkte herstelbereidheid.

Art. 300 van het Wetboek van Strafrecht, art. 51h van het Wetboek van Strafvordering
Partijen: Twee echtgenoten.

Essentie

Is mediation geschikt als moet worden getwijfeld aan de herstelbereidheid van de verdachte die zijn vrouw mogelijk al langere tijd mishandelt? Wordt met mediation in deze strafzaak het huiselijk geweld in stand gehouden?

INHOUD MEDIATION

Casus

De aangeefster en de verdachte zijn al meer dan twintig jaar getrouwd en hebben een niet-Westerse achtergrond. Zij hebben samen een aantal inwonende kinderen die bijna meerderjarig zijn en een jongste dochter die een handicap heeft en woont in het land van herkomst van haar ouders. De aangeefster doet aangifte van mishandeling. Terwijl ze bezig is met het vegen van de woonkamer pakt de verdachte haar van achteren bij de keel. Hij knijpt haar keel dicht en slaat haar met de bezem. De directe aanleiding hiervoor blijkt niet uit de aangifte. De aangeefster rent het huis uit en meldt zich bij de huisarts. Die raadt haar aan aangifte te doen. Ze verblijft vervolgens een aantal weken in een opvanghuis, waarna verdachte haar daar ophaalt om terug te keren naar huis. Dan meldt ze zich met de verdachte op het politiebureau en zegt dat ze de aangifte wil intrekken. Ze verklaart dat het inmiddels weer goed gaat tussen hen beiden. Wel zegt ze dat ze 'het echt niet goed vindt' wat haar man heeft gedaan, ze nog steeds niet goed kan lopen en bij hem weg zal gaan als hij haar nog een keer mishandelt. De verdachte erkent bij de politie wel dat er ruzie is geweest, maar niet dat hij haar heeft mishandeld. De politie houdt hem voor dat er enkele jaren eerder door zijn vrouw ook al aangifte van mishandeling is gedaan. De verdachte legt de problemen echter bij zijn vrouw. Zij zou 'psychische problemen' hebben. De zaak komt op zitting van de politierechter. De verdediging vraagt om een verwijzing naar mediation, omdat de verdachte de 'huwelijksproblemen' met een mediator wil bespreken. De officier van justitie is daar geen voorstander van, omdat hij vraagtekens zet bij de vrijwilligheid van het traject voor de aangeefster. De politierechter verwijst desondanks naar mediation 'daar er sprake is van huwelijksproblematiek'. In de mediation willen de man en de vrouw weinig kwijt over de directe aanleiding van de mishandeling en de kwaliteit van hun huwelijk. Zij willen ook niet de gebruikelijke aparte intakegesprekken, maar alleen een gezamenlijk gesprek. De verdachte erkent wel dat er sprake is geweest van fysiek contact bij het incident, maar niet in de mate die de vrouw in haar aangifte beschrijft. Hij heeft het over 'vastpakken en duwen'. De aangeefster en de verdachte geven aan afspraken te willen maken over het

voorkomen van nieuwe incidenten. In de slotovereenkomst wordt onder meer 'nadrukkelijk' opgenomen dat de partijen geen geweld meer in hun relatie willen. Ook staat erin dat de verdachte wil dat zijn kinderen zijn vrouw met respect behandelen en dat hij daarin 'het goede voorbeeld' wil geven door zijn vrouw 'niet (te) slaan'. De verdachte spreekt daarbij ook uit dat hij beslist niet wil dat hun jongste dochter als zij later is getrouwd, wordt geslagen door haar man en daarom het goede voorbeeld wil geven.

Belangen

Voor beide partijen was van belang dat zij hun huwelijk konden voortzetten (ieder mogelijk om hun eigen redenen) en verder, ook voor de verdachte naar eigen zeggen: het leren aan hun kinderen van respectvol gedrag, waarin de ouders een voorbeeldfunctie hebben. Voor de aangeefster: het stoppen van het fysieke geweld. Voor de verdachte: het goed kunnen afronden van de strafzaak.

Resultaat

Het resultaat van de mediation is dat naar elkaar is uitgesproken – en dat dat ook ondertekend op papier is gezet – dat het fysieke geweld van de verdachte richting de aangeefster moet stoppen. Ook is een afspraak gemaakt dat bij het oplopen van de emoties in een nieuwe ruzie één van hen uit de situatie zal stappen door weg te gaan en dat pas na een periode van afkoeling zal worden gesproken over de aanleiding voor de ruzie. Verder heeft de verdachte erkend dat de aangeefster een aantal vrijheden heeft (om zich buitenshuis te bewegen, contact te leggen met anderen, te sporten en winkelen) en dat hij die respecteert.

Reflectie mediator

Is het verstandig om (op deze wijze) mediation te doen met deze partijen? Hebben de mediators zich voor het karretje laten spannen om deze verdachte een weg te bieden uit het al lopende strafproces en geen verantwoordelijkheid te nemen voor zijn gedrag? Zijn hier uiteindelijk niet alleen de vrouw maar mogelijk ook de kinderen de dupe van, door het voortduren van de schijnbaar zeer ongezonde huiselijke situatie? Dit zijn vragen die je kunt stellen bij de manier waarop deze mediation heeft plaatsgevonden. De mediators vonden het een lastige afweging en zijn er niet zeker van dat ze hierin de juiste keuzes hebben gemaakt. Om die reden is ervoor gekozen om op deze – overigens al uit 2017 daterende zaak – in NM te reflecteren en de bijdrage te laten annoteren. Voorstelbaar is dat het geschetste dilemma vaker voorkomt bij mediation in strafzaken.

Het uitgangspunt van mediation in strafzaken is dat het een andere manier van omgaan met een gepleegd strafbaar feit is dan oplegging van een sanctie. Niet de inbreuk op een publiekrechtelijke norm staat centraal, zoals in het strafrecht, maar de verstoring van persoonlijke verhoudingen. Het gaat om het bespreken van ieders beleving van de gebeurtenis, de impact, de gevolgen en het herstel ervan. De mediation maakt het mogelijk dat het slachtoffer de verdachte veel kwetsbaarder ziet dan tijdens het strafbare feit. Dit kan herstel van de machtsbalans teweegbrengen. Bij een verdachte brengt een directe confrontatie met het aangerichte leed inzicht in de gevolgen van het eigen handelen en hij kan daarvoor excuses en

verder herstel aanbieden. Als dit oprecht is, kan dit sterk bijdragen aan herstel bij het slachtoffer. Door het nemen van verantwoordelijkheid voor herstel van de schade, wordt niet alleen de norm herbevestigd, maar kan de verdachte ook zijn schuldgevoelens en schaamte op een andere en doorgaans positievere manier verwerken. In het herstelrecht worden deze effecten gezien als meerwaarde van mediation ten opzichte van de klassieke afdoening via het strafproces.

Het is de vraag of in de onderhavige mediation is voldaan aan deze voorwaarden. Er is hier niet gesproken over de aanleiding en de achtergrond van de mishandeling. De partijen waren zelfs niet bereid om ieder hun eigen verhaal te vertellen aan de mediators. Dit kwam mogelijk uitsluitend uit de koker van de verdachte, die zich in het traditionele milieu waar dit speelt, wellicht de baas waant en zo de controle kon houden over de uitingen van zijn vrouw. Verder neemt de verdachte maar beperkt verantwoordelijkheid voor het incident (hij erkent 'vastpakken en duwen') en biedt hij geen excuses aan, waardoor de mediation geen of maar beperkt bijdrage levert aan het ontstaan van inzicht bij de verdachte en ook geen (of minder) positieve verwerking van schuld- en schaamtegevoelens kan bewerkstelligen.

Waarom dan toch mediation, zonder zelfs individuele intakegesprekken te houden? Beide partijen waren vrij pertinent in hun wens slechts een gezamenlijk gesprek te willen voeren. De mediators waren bang dat zij weer 'onder de radar' zouden verdwijnen als de kans tot een gesprek over het huiselijk geweld niet toch werd aangegrepen. Uiteindelijk zijn er toch zaken besproken met betrekking tot het geweld en het stoppen daarvan en belangrijker nog: het is ondertekend op papier gezet. Aan de in de slotovereenkomst vastliggende intenties kan de verdachte in een later stadium worden gehouden. Daarbij spelen ook de belangen van de kinderen van partijen een rol. Mogelijk zijn zij getuige geweest van huiselijk geweld van hun vader tegenover hun moeder, wat te kwalificeren is als kindermishandeling.¹

Wat was het alternatief geweest, als de mediation niet had plaatsgevonden of als de mediators deze vroegtijdig hadden beëindigd, zonder dat de politierechter – vanwege de geheimhouding – weet wat hiervan de reden is? Zonder mediation en zonder verder aanknopingspunt in het dossier voor hulpverlening had de politierechter mogelijk een straf opgelegd, mogelijk een lichte straf voor een eerste 'eenvoudige' mishandeling. Wat zou dat hebben opgeleverd? Wellicht eerder een verdieping van het conflict, omdat daaraan toch de aangifte van de vrouw ten grondslag lag en de verdachte hierdoor bij de buitenwereld te schande was gemaakt. Ook had de politierechter nu met de slotovereenkomst iets meer in handen om mogelijk hulpverlening op te leggen. De huisarts was ook al betrokken, zo begrepen de mediators. Zonder mediation had de verdachte wellicht volhard in zijn ontkennende houding, terwijl in de

¹ Kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysiek, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijk of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel (art. 1.1 Jeugdwet). Kindermishandeling kent verschillende vormen, waaronder het getuige zijn van (partner)geweld.

slotovereenkomst door hem nu meer fysiek geweld werd toegegeven dan bij de politie.² Hier wreekt zich overigens dat niet wordt teruggekoppeld wat de beslissing van de politierechter uiteindelijk is geweest, nadat de zaak na de mediation weer op de zitting is geweest. Of de mediation heeft bijgedragen aan een effectieve(re) afdoening van de strafzaak is dus onbekend. Voor de beantwoording van de vraag hoe te handelen in een volgende situatie heeft het vonnis dus helaas geen betekenis gehad. Dat is een gemiste kans. Een feedback loop vanuit de rechterlijke organisatie is daarom aangewezen. Dat helpt het hele strafproces – en belangrijker: partijen – vooruit.

PROCES MEDIATION

Verwijzing

De zaak is door de politierechter via het Mediationbureau van de rechtbank doorverwezen aan de mediators.

Co-mediation

De mediation is begeleid door twee MfN-geregistreerde, nevenschikte mediators.

Achtergrond mediator

Corné van der Wilt is raadsheer in het gerechtshof te Amsterdam, waar hij strafzaken in hoger beroep behandelt. Sinds 2016 is hij tevens mediator, Désirée Siemerink-Looten is advocaat en mediator.

Partijbegeleiders en andere betrokkenen

Niet van toepassing.

Intake/plenair/caucus

In de mediation is afgeweken van de standaardwijze in strafzaken (eerst twee afzonderlijke intakegesprekken en daarna een gezamenlijk gesprek) door – op verzoek van partijen – direct een gezamenlijk gesprek te hebben.

Verslaglegging

Afgezien van het direct na het mediationgesprek opstellen van een slotovereenkomst, heeft er geen verslaglegging plaatsgevonden.

Duur

Er heeft een gezamenlijk gesprek plaatsgevonden van ruim anderhalf uur. Aansluitend is de slotovereenkomst ter plekke opgesteld en ondertekend. Voorbereiding (lezen van de door het Mediationbureau verstrekte informatie en opstellen van een startovereenkomst en een concept-slotovereenkomst) heeft twee uur geduurd.

Corné van der Wilt, MfN-registermediator en Raadsheer, Gerechtshof Amsterdam

Désirée Siemerink-Looten, advocaat en MfN-registermediator, Looten Advocatuur en Mediation, Den Haag

RELEVANTE BEPALINGEN OVEREENKOMST

Partijen komen het volgende overeen:

1. Partij A wil altijd het goede voorbeeld geven aan zijn kinderen, zowel op het gebied van werk maar ook in huis. Hij wil dat zijn kinderen zijn vrouw met respect behandelen. Hij vindt ook dat hij zijn vrouw met respect moet behandelen en wil daarin het goede voorbeeld geven. Het jongste kind van partijen (...) wil partij A een goede toekomst geven (in Nederland); als zij later getrouwd is, wil hij bevestigen niet dat haar man haar slaat. Daarom wil hij ook (...) in huis het goede voorbeeld geven tegenover haar moeder en haar niet slaan.
2. Als partij A of B boos is, zal een van hen naar buiten gaan om af te koelen. Zij zullen elkaar absoluut niet te lijf gaan of geweld gebruiken. Als zij beiden tot rust zijn gekomen zullen ze met elkaar spreken over de boosheid. Partij A houdt van partij B en wil haar altijd blijven verzorgen en hij ondersteunt haar waar hij kan. Partij B wil dat ook graag en doet haar best partij A en hun kinderen zo goed mogelijk te verzorgen.
3. Partij A laat B vrij in die zin dat zij vrij is om buitenshuis haar moeder, haar zus en vriendinnen te zien, dat zij kan sporten, wandelen en winkelen. Partijen houden elkaar op de hoogte als zij buitenshuis activiteiten ondernemen.
4. Partijen vinden dat de zaak tot tevredenheid is besproken en willen het hiermee afronden.

NOOT

Deze bijdrage van Corné van der Wilt en Désirée Siemerink-Looten laat zien hoe belangrijk het is dat een verwijzing naar mediation bij 'huiselijk' geweld *niet* louter een 'slachtoffer-dader-mediation' is. In de internationale literatuur is de term voor zo'n beperkte vorm van herstelbemiddeling *victim-offender* mediation, afgekort VOM.

In de Nederlandse doorverwijzingspraktijk zoals die de afgelopen jaren via de mediationbureaus van de rechtbanken in lopende strafzaken vorm heeft gekregen, is de VOM-vorm van gespreksvoering helaas de standaardpraktijk. De strafzaak wordt aangehouden en van de mediators wordt verwacht om in korte tijd door middel van twee aparte intakegesprekken met een aansluitend gezamenlijk gesprek het slachtoffer en de dader een zetje in de goede richting te geven. Het is bij 'huiselijk' geweld regelmatig een bijna onmogelijke opgave. De mediators in deze zaak hebben er onder de bestaande belemmerende institutionele omstandigheden het beste van zien te maken, zoveel is duidelijk. Het valt evenzeer te prijzen dat deze mediators zich kwetsbaar op durven stellen en het dilemma aan de orde durven stellen: is iets doen in dit soort gevallen beter dan niets doen? Of toch niet?

Het probleem met gewenste gedragsveranderingen is per definitie dat deze in de toekomst moeten blijken. Tegelijkertijd is het hoofdkenmerk van (herhaald) 'huiselijk' geweld dat het gaat om een cyclisch proces en om ingesleten gedrag. Doorgaans zijn er psychologische processen op gang gekomen met wederzijdse afhankelijkheid en een zichzelf in het cyclische proces voortdurend versterkende hardnekkigheid van de problematiek.

² Zie over het gevaar van het 'meewerken aan het bewijs' tegen de verdachte door het opnemen van zo'n 'bekentenis' in de slotovereenkomst: C.J. van der Wilt, Een bekentenis met ongewenste gevolgen, *TC* 2021, nr. 3, p. 58-59.

Het is niet verwonderlijk dat andere professionals die met dezelfde conflictproblematiek worstelen, de pretenties van mediators over de heilzame werking van het mediators-instrumentarium bij 'huiselijk' geweld met argusogen bekijken. Dat gebeurt bijvoorbeeld in de film "Zij lijkt het probleem te zijn" van documentairemaakster Sanne te Pas, uitgebracht door Canto Libre Films. Zie voor meer informatie over die film de website van *Het Verdwenen Zelf*; <https://professionals.verdwenenzelf.org/2020/premiere-educatieve-film/>.

In de film worden mediators de maat genomen die kost wat het kost aan blijven dringen op gezamenlijke gesprekken en op onderling contact tussen partijen die verwickeld zijn in cyclische conflictsituaties met geweld, stalking, oudervervreemding en vergelijkbaar schadelijk gedrag. Naar mijn mening moeten mediators inderdaad voorzichtig zijn en zelf kritisch zijn over de inzet van hun standaardrepertoire in dit soort situaties.

Tegelijkertijd is het ook niet zo dat – zoals rechter Nathalie van Waterschoot beweerde in Tijdschrift Conflictantering – dat mediation en geweld elkaar uitsluiten; zie 'Mediation niet de gepaste vorm van conflictantering bij ernstig geweld', *TC* 2021/5, p. 24-27. Het lijkt erop dat Van Waterschoot niet goed op de hoogte is van de manieren waarop gecompartmenteerd mediaten in dit soort geëscaleerde conflicten wel degelijk een bijdrage kan leveren. Van Waterschoot heeft wel gelijk dat professionals, niet alleen rechters maar ook mediators, altijd een conflict diagnose en risico inschatting moeten maken.

Mediators zouden daarnaast in lopende strafzaken net zoals rechters in de gelegenheid moeten worden gesteld om samen te kunnen werken met andere professionals. De mogelijkheden voor mediators in strafzaken daartoe ontbreken op dit moment in Nederland zo goed als volkomen.

Zelfs als er een context van samenwerking aanwezig zou zijn, is het nog steeds niet gegarandeerd dat mediation altijd zinvol is en dat het een gemakkelijk inzetbare interventie is. Maar datzelfde geldt voor de interventies van andere ketenpartners bij 'huiselijk' geweld.

In mijn ervaring kan mediation bij 'huiselijk' geweld alleen soelaas bieden als de mediation minimaal voldoet aan de volgende vijf randvoorwaarden:

1. Optreden in co-mediation in zaken met cyclische geweldspatronen. Altijd caucus gesprekken toepassen, ook gaandeweg de mediation. Dit vooraf duidelijk maken, zodat partijen weten waar ze aan beginnen.
2. Directief zijn als mediators. Dat betekent onder meer van meet af aan hardop durven zeggen en herhalen dat geweld tussen (voormalige liefdes)partners een extreem schadelijke praktijk is. Schadelijk voor de volwassenen zelf (zowel voor de dader als voor het slachtoffer) en voor de eventueel (als getuige) aanwezige kinderen.
3. Altijd een risicoanalyse uitvoeren met de betrokkenen samen en bespreken hoe hoog het risico op herhaling en verergering is. Daarbij hoort het doel van de mediation te zijn: geweld moet stoppen. Ook duidelijk zijn over de moeilijkheidsgraad: dat zal heel moeilijk worden en vergt dus veel inzet en commitment.
4. Betrekken van steunfiguren uit de eigen omgeving van zowel slachtoffer als dader.

5. Samenwerken met andere professionals en als betrokken kinderen ondersteuning nodig hebben: niet rusten totdat ze die hebben. Dit laatste moet altijd gebeuren als de kinderen minderjarig zijn.

Ik licht deze basisvoorwaarden hieronder kort toe.

Co-mediation en caucus

De mediators verzochten het zelf ook in hun reflectie. Het koppel in kwestie weigerde om apart in gesprek te gaan met de mediators. Zou het slachtoffer onder druk zijn gezet door de dader? De kans daarop is zeer groot en de mediators noemen zelf een aantal markers die erop duiden dat er in dit geval sprake kan zijn geweest van druk. Markers zijn onder meer dat hij het toegepaste geweld bagatelliseert, deels ontkent, niet wil bespreken en niet eens excuses aanbiedt.

De mediators zijn gezwicht voor de druk die ook zij ervoeren en kozen ervoor om dan toch maar een gezamenlijk gesprek te hebben. Daarmee nemen partijen (en waarschijnlijk dus neemt de dader) de regie over van de mediators. Hoe moeilijk het soms ook is, en hoe graag je partijen misschien zou willen helpen: mijn stelregel is en blijft dat ik mijn werk niet kan doen als ik geen apart gesprek kan voeren met beiden. Ik geef partijen dus altijd de keuze: of we doen het op deze manier, of we doen het niet. Dwangmatige controle (*coercive control*) is een teken dat er een hoog risico voor herhaling bestaat. Het risico dat mediators meegaan in de dwangmatige controle van de dader wordt ook benoemd in de Handleiding mediation in strafrecht bij partnergeweld van het Verwey-Jonker instituut (Katinka Lünneke en Annemieke Wolthuis, Utrecht 2019). Het betekent niet dat mediation per definitie niet kan, maar het vraagt directief ingrijpen van de mediators (zie randvoorwaarde 2).

Als troost voor de mediators in deze kwestie: als je het dan voor elkaar krijgt dat je partijen wel eerst apart kunt spreken, dan is dat nog altijd geen wondermiddel. Als een slachtoffer fors onder druk is gezet, dan krijg je dat er echt niet altijd meteen uit in één gesprekje. Maar je hebt dan als mediators tenminste de kans om het te proberen en je geeft een slachtoffer mee dat ze altijd hulp kan zoeken (en ook hoe) als ze later toch van gedachten zou veranderen.

Natuurlijk is het verleidelijk om te zwichten voor de mogelijkheid om toch iets te doen en iets vast te leggen naar aanleiding van een gezamenlijk gesprek. Alleen, de mediators geven het al aan in hun reflectie: zal het echt verschil maken? En zo ja, wat of hoe dan precies? Dit brengt mij op de volgende randvoorwaarde.

Directief

De vereiste directiviteit blijkt al uit het hierboven genoemde voorbeelden over het altijd toepassen van caucus en benoemen van vermoedens van dwangmatige controle.

Een tweede voorbeeld van directiviteit die nodig is bij dit soort zaken is hardop benoemen hoe schadelijk geweld tussen (al dan niet voormalige) partners is. 'Huiselijk' geweld is niet alleen een cyclisch proces, maar ook een groot maatschappelijk probleem.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) brengt de Impactmonitor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling uit (zie voor de laatste versie uit 2020 de website van het

CBS). Dit is een van de vele bronnen waaruit blijkt hoe groot het probleem is. Van de veroordeelde daders voor huiselijk geweld is 91% man (zie bovengenoemde CBS Monitor, p. 18). Daaruit alleen al blijkt dat er sprake is van een onderliggend man-vrouw probleem dat verder gaat dan alleen wat zich achter de voordeur van de partijen afspeelt. Deze mensen zijn onderdeel van een maatschappelijk probleem. Mijn stelling is dat het niet eens zozeer een cultureel probleem is, omdat geweld en onderdrukking van vrouwen wereldwijd voorkomt. Daarom noemen ik en mijn collega's van De Mediation Coöperatie 'huiselijk' geweld in mediation altijd een *schadelijke traditionele praktijk*. Dat betekent een duidelijke en ondubbelzinnige veroordeling van het gedrag.

De terminologie is afgeleid van de internationaal gangbare terminologie voor de wereldwijd voorkomende structurele vormen van geweld tegen (met name, maar niet alleen) vrouwen, zoals onder meer vastgelegd in het VN-Verdrag inzake uitbanning van alle vormen van discriminatie jegens vrouwen (New York, 18-12-1979). In de internationale context worden als voorbeeld van dergelijke schadelijke traditionele praktijken vaak de voorbeelden van genitale verminking, maagdenvliesreconstructie, huwelijksdwang en 'eengerelateerd' geweld genoemd. Maar in feite zijn alle vormen van geweld die de zelfbeschikking van slachtoffers beperken *schadelijke traditionele praktijken*.

Door dit als zodanig te benoemen, ontstaan in mediations inzake 'huiselijk' geweld ineens hele andere gesprekken, zo leert de ervaring. Slachtoffers ervaren deze terminologie zonder uitzondering als een vorm van erkenning van wat hen is overkomen. Daders spreken regelmatig gemakkelijker over hun schaamte voor aangeleerd gedrag, en praten eerder over het gezin van herkomst waar geweld meestal ook als voorbeeld werd gesteld. Door het gedrag als traditioneel te bestempelen, wordt een handelingsperspectief aangeboden.

In dergelijke zaken kan de mediator naar mijn opvatting niet aantreden zonder een duidelijke mening over het geweld (hetzelfde doe ik in zaken waar het gaat om vormen van vernedering of (dreiging met) 'eerwraak'; zie Jent Bijlsma en Janny Dierx, *Nederlandse Mediation (NM)* 2016, afl. 1, nr. 10, p. 22-25).

De eigen opvatting van de mediator is dienstbaar aan het op gang brengen van een zinvol gesprek over wat er aan de hand is. Als de mediators niet zelf een kader stellen, kan een gesprek over 'huiselijk' geweld gemakkelijk onttaarden in een vaak kinderachtig aandoend gehakketak over de vraag of er nu wel of niet twee, tien of twintig keer is geslagen en of het slachtoffer er door haar gedrag 'om vroeg' of niet.

Risico-analyse

Het voordeel van bemiddelen in lopende strafzaken waarbij sprake is van 'huiselijk' geweld is dat de mediators zich niet hoeven af te vragen of er een vermoeden bestaat van (kinder) mishandeling en 'huiselijk' geweld. Dat vermoeden staat al vast.

Er is een uitgebreide vragenlijst ontwikkeld voor mediators in familiezaken buiten het strafrecht, om vermoedens op het spoor te komen. Dit is de zogenaamde MASIC-screeningslijst (zie Corine de Ruyter, Marilien Marzola, Niki Ramakers, "De conflictscheiding als complexe gezinsproblematiek. Waarom screening op huiselijk geweld essentieel is", *Pedagogiek* 2020/2/40, p. 205-231. Deze auteurs bepleiten dat de MA-

SIC bij alle echtscheidingen wordt uitgevraagd. Deze lijst is zonder meer ook bruikbaar om in lopende strafzaken een uitgebreide risicoanalyse te maken.

Mediators in strafzaken zouden naar mijn mening op zijn minst altijd de volgende vijf vragen moeten stellen in caucus:

- i. Wie weet in jullie omgeving af van het geweld?
- ii. Wat voor soort geweld is het? Is het veranderd gedurende de afgelopen periode? Wat is het tijdsinterval?
- iii. Welke onderlinge afhankelijkheden bestaan er?
- iv. Hoe was de familie waar je zelf bent opgegroeid?
- v. Wat zou het kleinste stapje vooruit zijn dat jouw leven op dit moment beter maakt?

Als het antwoord op de eerste vraag is "niemand": dan is er per definitie sprake van een hoog risico. De mediators moeten erop aansturen dat dit als eerste gaat veranderen. Zowel slachtoffer als dader moeten iemand uit hun omgeving, familie, vrienden, burens, collega's in vertrouwen nemen. Zodra meer mensen in de directe omgeving ervan afweten, wordt de situatie meteen veiliger. Het gaat er dus niet alleen om dat professionals worden gealarmeerd. De veiligheid moet uiteindelijk komen vanuit de sociale omgeving van de betrokkenen zelf. Om die reden is dit hierboven als aparte vierde randvoorwaarde opgenomen. Een mediation bij 'huiselijk' geweld is idealiter per definitie een *multi-party* mediation.

Als blijkt dat het slachtoffer en/of de dader geen sociaal netwerk (meer) hebben, is ook dat een alarmerende marker die verandering behoeft. In het eindresultaat van de mediation die hier wordt besproken, wordt wel opgemerkt dat de vrouw zich vrij moet voelen om naar haar moeder, zus en vriendinnen te gaan. Niet duidelijk wordt of en zo ja wat deze potentiële steunfiguren weten van het geweld en of zij de man daarop mogen aanspreken. Als directieve mediator stuur ik daar altijd op aan, het liefst door middel van persoonlijk contact met deze steunfiguren.

Om dezelfde reden is de vierde vraag essentieel. Vaak is sprake van intergeneratieel geweld. Het is belangrijk om te weten of de generatie boven de betrokkenen erin is geslaagd om het tijt te keren en zo nee: waar zitten familieleden die wel een positieve rol kunnen spelen, omdat ze zich bijvoorbeeld hebben afgekeerd van het geweld uit hun jeugd.

De derde en vijfde vraag zijn gericht op het uitvragen van trauma. Als een slachtoffer niets kan bedenken dat zou kunnen helpen, of alleen maar kan zeggen "hij moet stoppen, ik moet beter aanvoelen wanneer het mis dreigt te gaan", dan kan dat wijzen op vergevorderde psychologische afhankelijkheid, verlies van persoonlijkheid en eigen identiteit en dus op een vergaande mate van controledwang door de dader. Zo'n slachtoffer heeft beslist therapie nodig om daaruit te ontsnappen.

De tweede vraag is evenzeer essentieel. Door het uitvragen van gebeurtenissen door de tijd heen ontstaat een beeld over de opeenvolging en de heftigheid van het geweld. Als de tijdsintervallen bijvoorbeeld steeds korter zijn geworden, dan is er zeker sprake van een hoog risico van herhaling. Dit kunnen de mediators met partijen bespreken en duidelijk maken dat er dus echt actie moet worden ondernomen.

Bij het uitvoeren van de conflictanalyse – zowel met partijen apart in caucus als vervolgens gezamenlijk met partijen – hoort mijns inziens het bespreken van de zogenaamde 'Cycle

of Violence' oftewel de 'Cirkel van Geweld'. Het gaat immers vrijwel per definitie om een cyclisch proces, zelfs al zou het de eerste keer zijn dat er aangifte is gedaan. Meestal laat ik aan partijen het navolgende plaatje zien.



De explosie (c.q. één van de explosies) is aanleiding voor de aangifte(n). Op het moment dat partijen bij de mediators komen, verkeren ze vrijwel altijd in de zogenaamde 'Sorry! Honeymoon'-fase van een geweldscyclus. De dader heeft spijt van de explosie, belooft beterschap en het slachtoffer neemt dat maar al te graag aan.

Om die reden is het belangrijk om uit te vragen hoe het geweld zich opbouwt, hoe verloopt zo'n dag (week, maand), wat zeggen en doen beide betrokkenen? Zo komt er meer duidelijkheid over de patronen en over de triggers, die meestal wel degelijk vermijdbaar zijn. Soms kunnen de mediators partijen meteen al goede tips meegeven, maar meestal zijn meerdere gesprekken nodig en zullen de mediators moeten aandringen op individuele en/of gezamenlijke therapie. Om die reden is het cruciaal dat mediators in strafzaken in overleg met het Openbaar Ministerie kunnen samenwerken met gekwalificeerde psychologen, reclassering en andere hulpverleners. In de bestaande setting waarin mediators in strafzaken louter als kortdurende mini-interventie worden ingezet ontbreekt een dergelijke samenwerkingsstructuur helaas nagenoeg geheel. Ook al hebben Corné van der Wilt en Désirée Siemerink-Looten voor deze publicatie een zaak uit 2017 gebruikt, en ook al zouden de mediators een dergelijke zaak inmiddels anders aan willen pakken: dan nog is het een feit dat de basis randvoorwaarden voor degelijke inzet van mediation bij 'huiselijk' geweld in de strafrechtketen anno 2022 structureel ontbreken.

Janny Dierx, *De Mediation Coöperatie, Rotterdam*

NM 2022/17

Herstel vertrouwen(sbreuk) Managementteam. Directeur-bestuurder en Ondernemingsraad.

Art. 25 WOR

Partijen: Raad van Commissarissen, Management Team (Directeur bestuurder a.i. en 4 managers) en OndernemingsRaad

Essentie

In de loop van de jaren is bij een grote woningcorporatie het vertrouwen tussen de Raad van Commissarissen, het Management Team en de Ondernemingsraad behoorlijk verzeekt. Alleen verplichte onderwerpen worden met elkaar besproken. De OR zegt het vertrouwen in het MT op en vraagt de RvC te "Bouwen aan vertrouwen" met alle gremia van de organisatie. "Bouwen aan vertrouwen": een hele uitdaging voor betrokkenen en de mediator!

INHOUD MEDIATION

Casus

Een woningcorporatie (400 personeelsleden) worstelt met het op één lijn krijgen van de Raad van Commissarissen (RvC), het Management Team (MT: Directeur-bestuurder en 4 managers) en de OndernemingsRaad (OR). Na 4 jaren van diverse gesprekken, coaching en training is de samenwerking eerder verslechterd dan verbeterd. Noodzakelijke beslissingen over investeringen, werden uitgesteld. Een gerenommeerd adviesbureau heeft in opdracht van de RvC een rapportage uitgebracht en voorstellen gedaan met ingrijpende gevolgen voor de organisatiestructuur, het personeel en wederom uitstel van beslissingen. Het ziekteverzuim is dramatisch hoog. De rapportage was bedoeld voor de RvC, maar uitkomsten lekten al snel uit. De vorige directeur-bestuurder heeft met verschillende "gezichten" bij RvC, MT en OR gezeten alsof er niets aan de hand was. Problemen werden met symptoombestrijding getackeld, duurzame afspraken werden niet gemaakt. Er was een letterlijk verzeekte sfeer ontstaan. Veel managers waren vertrokken en één was er langdurig ziek thuis. Uiteindelijk is de voormalig Directeur Bestuurder vervroegd met pensioen gegaan en de technisch manager werd als directeur bestuurder a.i. aangesteld. Ongeveer de hele OR (15 personen) op 3 na zijn in de laatste verkiezingen vervangen. De samenstelling van de OR is zeer divers en dwars door de organisatie heen, de voorzitter vervult de rol zo'n 12 jaar. De situatie was dusdanig geëscaleerd dat de OR het vertrouwen in de directeur bestuurder en het MT heeft opgezegd, en de RvC voorgesteld eerst te bouwen aan vertrouwen met mediation. "Bouwen aan vertrouwen" is de werknaam voor deze mediation geworden. De voorzitter van de RvC heeft aangegeven het mediationproces volledig te ondersteunen en graag in stelling te komen als dat wenselijk is. Zij was ervan overtuigd dat herstel van vertrouwen tussen het MT en de OR op de korte termijn de weg vrij zou maken voor een stabiele organisatie met een realistische en uitvoerbare beleidsvisie voor de komende 4 jaren. En dat is volledig gelukt.

De mediator heeft voorafgaand aan de eerste gezamenlijke bijeenkomst een enquête gestuurd naar alle deelnemers (MT-OR) met vragen ten behoeve van de probleeminventarisatie.